

DOI 10.26886/2414-634X.8(27)2018.11

UDK: 159.924.5:159.923-053.5+316.624

**CLARIFICATION OF PSYCHOLOGICAL CONTENT OF DEVELOPING
PERSONALITY'S EMOTIONAL AND DESTRUCTIVE BEHAVIOR**

O. Chebykin, Doctor of Psychology, Professor

A. Yacishina

K. D. Ushynsky South Ukrainian National Pedagogical University, Ukraine,
Odesa

The paper is devoted to an extremely topical, both in the theoretical and applied aspects, subject. The aim of the paper was: the study of the psychological content of developing personality's emotional and destructive behavior. The author analyzes several approaches to the understanding of the psychological content of emotional and destructive behavior: the first approach is based on purely linguistic approaches to understanding this category; the second approach considers emotional and destructive behavior based on the direction of specialty, activity or field of knowledge; the third approach follows in determining the emotional and destructive behavior other, similar in their names interpretations. The work reveals the psychological essence of the content of emotional and destructive behavior as the process of inadequate destructive actions aimed at complicating individual's interaction with social environment.

Key words: emotional and destructive behavior, destruction, inadequate actions, personality, school age children.

*доктор психології, професор, Чебикін О. Я., Яцишина А. М.
Уточнення психологічного змісту емоційно-деструктивної поведінки
особистості, що розвивається / Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського, Україна, Одеса*

Роботу присвячено надзвичайно актуальній темі, як в теоретичному так і прикладному аспекті. Метою роботи стало: дослідження психологічного змісту емоційно-деструктивної поведінки особистості, що розвивається. Аналізується кілька підходів, до розуміння психологічного змісту емоційно-деструктивної поведінки: перший підхід, базується на суто лінгвістичних підходах розуміння даної категорії; другий підхід, розглядає емоційно-деструктивну поведінку виходячи з напряму спеціальності, діяльності чи галузі знань; третій підхід, прослідковує при визначенні емоційно-деструктивної поведінки іншими, схожими за назвами тлумачення. У роботі розкрито, психологічну сутність змісту емоційно-деструктивної поведінки, як: процес неадекватних руйнівних дій, спрямованих на ускладнення взаємодії особистості з соціальним оточенням.

Ключові слова: емоційно-деструктивна поведінка, деструкція, неадекватні дії, особистість, діти шкільного віку.

Постановка проблеми. Проблема емоційно-деструктивної поведінки, є достатньо актуальною в сучасній психологічній науці. Оскільки зміни соціальних умов життєдіяльності дітей, в одних випадках приводять до збільшення деструктивної поведінки дітей. Важливим моментом дослідження зазначених спроб, є уточнення психологічного змісту емоційно-деструктивної поведінки. Попередній аналіз показує, що у чисельних дослідженнях, автори неоднаково підходять до її тлумачення, що в певній мірі ускладнює процес її пізнання, саме останнє виступає основним для проведення відповідних досліджень, пов'язаних з уточненням психологічного змісту розуміння емоційно-деструктивної поведінки.

Мета статті: дослідити психологічні особливості емоційно-деструктивної поведінки.

Для вирішення заданої мети, було поставлено наступні **завдання:**

- узагальнити існуючі прямі та опосередковані підходи, що до визначення емоційно-деструктивної поведінки;
- проаналізувати емоційно-деструктивну поведінку з різними, схожими за її визначеннями тлумаченнями.

Проведений попередній аналіз, як вітчизняних так і зарубіжних дослідників, дозволив умовно визначити кілька підходів до розуміння психологічного змісту емоційно-деструктивної поведінки.

Перший підхід, переважно базується на суто лінгвістичних підходах розуміння даної категорії [3, с. 89]. Слід виділити роботи Е. Дюркейма, які можна умовно рахувати початком досліджень емоційно-деструктивної поведінки, на рівні соціально-психологічного аналізу. Саме в цей період з'являються системні дослідження Е. Фромма в яких відмічається певні емпіричні дані про наявність 10-15% деструктивних рис характеру у населення. Більш того в своїх дослідженнях, автор відмічає, що у дітей деструктивна поведінка може бути сублимірованою або перетвореною в конструктивну агресивність, спрямовану на руйнування старого, непотрібного і побудова чогось нового, більш досконалого. [5, с. 640] Маються дані [2, с. 58], про різні емоційно-деструктивні прояви в поведінці сучасних дітей шкільного віку, в яких аналізуються тенденції змін даного феномену. Проведений аналіз літератури засвідчив, що виникнення емоційно-деструктивної поведінки, може обумовлюватися, як суто динамічними й психологічними особливостями. До останніх слід віднести: схильність до агресії, підвищену роздратованість, шкідливі дії, збудливість та ін.. При цьому відмічається, що емоційно-деструктивна поведінка

особливо учнів молодших класів, є досить поширеним явищем, що ускладнює навчально-виховний процес. Як засвідчують дослідження, поведінка має свою специфіку, певні вікові періоди розвитку людини, якщо у дошкільному віці, характеризується проявами деструктивної поведінки переважно на рівні «певних капризів» (поширені в молодшому шкільному віці й пояснюються недоліками сімейного виховання). Узагальнюючи ці визначення можна сказати, що в них є, як спільні так і відмінні ознаки, що до визначення даного феномену.

Другий підхід, прослідковує при визначенні емоційно-деструктивної поведінки іншими, схожими за назвами тлумачення. Особливої уваги заслуговують дослідження, де фахівці пов'язують емоційно-деструктивну поведінку з девіантністю, тобто, яка відхилена від найбільш важливих соціальних норм, та заподіяно реального збитку суспільству і самій особистості, а також соціальною дезадаптацією. [1, с. 111] В той же час вона може описуватися на рівні, як асоціальних, девіантних, деликвентних та інших дій. Так, з точки зору З. Фрейда [3, с.92] який призводить до зближення понять деструктивності і агресивності, проте однозначного розуміння співвідношення агресивності і деструктивності немає. Можна відзначити, що саме деструкція (руйнування) відокремлює емоційно-деструктивну поведінку від агресивної, девіантної, кримінальної поведінки. З точки зору психологічного змісту, емоційно-деструктивна поведінка людини спрямована на руйнування соціальних норм. У той же час вона може описуватися на рівні як асоціальних, девіантних, деликвентних, кримінальних та інших дій. Саме тому дослідники по-різному описують об'єкти руйнування, маючи на увазі під ними «соціальні зв'язки», «норми, принципи, правила», «об'єкти і системи». Узагальнюючи вище наведені результати дослідження можна говорити, що на даному етапі є певні складнощі у психологічному значенні.

Третій підхід, розглядає емоційно-деструктивну поведінку виходячи з напряму спеціальності, діяльності чи галузі знань. В психології, спираючись на власну гуманістичну теорію А. Маслоу, розглядає емоційно-деструктивну поведінку, як вторинний, реактивний феномен, що виникає в результаті незадоволення «базових» потреб або, як похідна безлічі детермінант (культура, середовище, навчання) [4, с. 102]. В політичній психології деструктивність розглядається, як агресія яка веде за собою руйнівну дію (війна, розбрати). В юридичній психології, деструктивна поведінка, розглядається, як девіантна, антисоціальна поведінка – це порушення норм, прав, законів, комунікативні відхилення. В той же час, результати показали, що провідними ознаками незалежно від представників вище приведених напрямків до визначення змісту, все ж слід рахувати: сварливість, дратливість, ворожість, агресивність, жорстокість, капризність, адекватність, рівничість, збудженість. Саме останнє з нашої точки зору, повинно стати визначальним в змісті даного феномену. В своїх дослідженнях, ми будемо спиратися на розуміння деструктивності, як процес неадекватних дій спрямованих на ускладнення взаємодії особистості із соціальним оточенням.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження дозволило зробити такі висновки:

1. Показано, що проблема емоційно-деструктивної поведінки є достатньо актуальною для сучасної психології, оскільки вона є недостатньо опрацьованою.

2. Виділено умовно три підходи, що до розуміння емоційно-деструктивної поведінки: перший підхід, базується на суто лінгвістичних підходах розуміння даної категорії; другий підхід, розглядає емоційно-деструктивну поведінку виходячи з напряму спеціальності, діяльності чи галузі знань; третій підхід, прослідковує

при визначенні емоційно-деструктивної поведінки іншими, схожими за назвами тлумачення.

3. Визначено емоційно-деструктивну поведінку, як процес неадекватних дій, спрямованих на ускладнення взаємодії особистості із соціальним оточенням.

4. Розкрито, що найбільш суттєвими ознаками емоційно-деструктивної поведінки, є сварливість, дратливість, ворожість, агресивність, жорстокість, капризність, адекватність, руївничість, збудженість.

Література:

1. Ануфрієв А. Ф. Костроміна С. Н. (2000). Як подолати труднощі в навчанні дітей. Психодіагностичні методики. Корекційні вправи, 111.
2. Єльконін Б.Д. (1988). Особливості психологічного розвитку дітей 6-7-річного віку, 58.
3. Куликов, В. Б., Злоказов, К.В. (2006). Деструктивна поведінка: теоретико-методологічний аспект, 3, 89-92.
4. Нікішина В.Б. (2003). Деструктивні сімейні відносини, як фактор виникнення порушень психічного розвитку у дітей, 3-4 (37), 101-105.
5. Фромм Е. (1973). Анатомія людської деструктивності, 1994, 640.

References:

1. Anufriyev, A.F., Kostromina, S.N. (2000). *Kak preodolet trudnosti v obuchenii detey. Psikhodiagnosticheskiye tablitsy. Psikhodiagnosticheskiye metodiki. Korrektsionnyye uprazhneniya* [How to overcome difficulties in teaching children. Psychodiagnostic tables. Psychodiagnostic methods. Correction exercises] (3d ed., rev.) Moscow: Os-89 [in Russian].
2. Elkonin, B.D., Venger, A.L. (Eds.). (1998). *Osobennosti psikhologicheskogo razvitiya detey 6-7-letnego vozrasta* [Peculiarities of

psychological development of 6-7 aged children]. Moscow: Pedagogika [in Russian].

3. Kulikov, V.B., Zlokazov, K.V. (2006). Деструктивна поведінка: теоретико-методологічний аспект. [*Destructive behavior: theoretical and methodological aspect*], 3, 89-92. [in Russian].

4. Nikishina V.B. (2003). Деструктивні сімейні відносини, як фактор виникнення порушень психічного розвитку у дітей. [*Destructive family relationships, as a factor in the occurrence of mental disorders in children*], 3-4 (37), 101-105. [in Russian].

5. Frome E. (1973). Анатомія людської деструктивності, [*Anatomy of human destructiveness*], 1994, 640. [in Russian].